

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ หรือในชื่อใหม่ว่า “ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์” ได้เกิดขึ้นในประเทศไทย เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๐๑ โดยก่อตั้งครั้งแรกที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ วัดมหาธาตุฯ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพมหานคร โดยนำแบบอย่างการศึกษาพุทธศาสนาที่ประเทศศรีลังกา ที่จัดการเรียนการสอนแก่เด็กและเยาวชนในวันอาทิตย์ มาเป็นแนวทางการศึกษาพระพุทธศาสนาของเด็กและเยาวชนไทย และได้แพร่หลายขยายสาขาออกไปทั่วประเทศ โรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ที่เกิดขึ้นในประเทศศรีลังกา และประเทศไทยนั้น มีปรากฏเหตุที่แตกต่างกันของที่มา แต่มีความมุ่งหมายในแนวทางเดียวกัน คือ ต้องการให้เด็กและเยาวชนได้มีความใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา^๑

ต่อมาทางราชการจึงได้พิจารณาเห็นว่า สภาพสังคมไทยกำลังเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม ประชาชนส่วนใหญ่ต่างก็มุ่งประกอบภารกิจเกี่ยวกับอาชีพการงานที่รัดตัว โดยไม่มีเวลาสนใจเข้าวัดปฏิบัติธรรมหรือประพฤติตนในฐานะเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี เด็กและเยาวชนที่เกิดในครอบครัวชาวพุทธ จึงขาดแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักของพระพุทธศาสนา ดังนั้น หากทางราชการสนับสนุนให้วัดในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนได้จัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนวันอาทิตย์ขึ้นโดยเน้นให้พระสงฆ์ เป็นผู้อบรมสั่งสอน

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนวันอาทิตย์ เป็นแหล่งเรียนรู้ศีลธรรมของคนในชุมชนท้องถิ่น การขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมโดยพลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สู่สังคมคุณธรรมที่มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน เป็นโครงการที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ของรัฐบาลและยังเป็นนโยบายที่สำคัญของกระทรวงวัฒนธรรม กล่าวคือ ในกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อให้คนไทยมีความสุข สำหรับกระทรวงวัฒนธรรมได้กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ โดยมีวิสัยทัศน์ “วัฒนธรรมไทยเข้มแข็ง เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคน สังคม และเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืน” โดยเน้นสร้างคนดี สังคมดี มีคุณธรรมจริยธรรม การ

^๑ กรมการศาสนา, กระทรวงวัฒนธรรม, “ระบบฐานข้อมูลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนวันอาทิตย์”, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.sys.dra.go.th/dra_learn/main.php?filename=about_us, [๗ เมษายน ๒๕๖๐].

ขับเคลื่อนโครงการดังกล่าว อยู่ภายใต้การดำเนินการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๐ ภายใต้กองทุนส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา^๒

การจัดการศึกษาของศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในระยะที่ผ่านมา พบว่า มีวิกฤตการณ์สำคัญประการหนึ่ง คือปัญหาการขาดคุณภาพของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพด้านการบริหารที่ขาดประสิทธิภาพที่จะนำไปสู่ประสิทธิผลในการบริหารจัดการศูนย์เพื่อให้เป็นไปตามแนวนโยบายที่วางเอาไว้ นอกจากนี้การบริหารศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ยังพบว่ามีขาดการดูแลเอาใจใส่ ในด้านการดูแล ขาดครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถ ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน ประสานงานไม่ทั่วถึง ขาดความร่วมมือระหว่างศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับชุมชน ขาดการวางแผนงานที่ดีกับผู้ร่วมงานอย่างมีประสิทธิภาพ และยังไม่เป็นไปตามคุณภาพมาตรฐานของการศึกษาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์^๓

สภาพและปัญหาการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า การบริหารจัดการยังไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เนื่องจากผู้บริหาร ครูผู้สอนไม่มีองค์ความรู้เพียงพอที่จะบริหารจัดการ ตลอดทั้งการได้รับความร่วมมือการสนับสนุนจากชุมชนงบประมาณในการบริหารจัดการจากภาครัฐมีจำนวนจำกัด ไม่สามารถที่จะพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่เด็กและเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากเหตุผลดังกล่าวทำให้การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดอำนาจเจริญ โดยส่วนใหญ่มีการบริหารจัดการที่ไม่เป็นในทิศทางเดียวกัน ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ที่กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ในฐานะหน่วยงานต้นสังกัดได้วางนโยบายเอาไว้ ในอันที่จะทำให้การบริหารจัดการบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้^๔

จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการศึกษาเพื่อค้นหาประสิทธิผลการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดอำนาจเจริญ เพื่อนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องตามบริบทและความพร้อมของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และพัฒนาการบริหารจัดการที่มีประสิทธิผลต่อไป

^๒ กรมการศาสนา, กระทรวงวัฒนธรรม, แนวทางการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๐, ภายใต้กองทุนส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐), หน้า ๕๕.

^๓ กรมการศาสนา, กระทรวงวัฒนธรรม, การศึกษาสงเคราะห์งานวิจัยรูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๐), หน้า ๒.

^๔ สำราญ พูลเพิ่ม นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ, สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอำนาจเจริญ, แบบรายงาน ศพอ. ๔ สถิติข้อมูลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดอำนาจเจริญ ประจำปี ๒๕๕๙, สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอำนาจเจริญ, ๒๕๖๐, (เอกสารอัดสำเนา).

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ สังกัดสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอำนาจเจริญ

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ สังกัดสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอำนาจเจริญ จำแนกตาม ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางข้อเสนอแนะประสิทธิผลการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ สังกัดสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอำนาจเจริญ

๑.๓ ปัญหาของการวิจัย

๑.๓.๑ ประสิทธิผลการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ สังกัดสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอำนาจเจริญ มีการปฏิบัติในระดับใด

๑.๓.๒ ผลการเปรียบเทียบประสิทธิผลการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ สังกัดสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอำนาจเจริญ จำแนกตาม ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ต่างกันหรือไม่อย่างไร

๑.๓.๓ แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาประสิทธิผลการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ สังกัดสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอำนาจเจริญควรเป็นทางอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้จะทำการศึกษาถึงหลักการแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ สังกัดสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอำนาจเจริญ ที่เกี่ยวกับประสิทธิผลของการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อให้เกิดความพร้อมในการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่องตามแผนการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในด้านต่างๆ คือ^๕ ๑) ด้านนโยบายและแผนงาน การบริหารจัดการ ๒) ด้านวิชาการ ๓) ด้านบุคลากร ๔) ด้านการเงิน โดยบูรณาการหลักอิทธิบาท ๔ ในการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ประกอบด้วย ๑) หลักฉันทะ ๒) หลักวิริยะ ๓) หลักจิตตะ ๔) หลักวิมังสา^๖

^๕ กรมการศาสนา, กระทรวงวัฒนธรรม, แนวทางการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรม ปิงบประมาณ ๒๕๖๐, ภายใต้กองทุนส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐), หน้า ๗๐.

^๖ อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๕๐๕/๒๕๖๒.

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย

๑.๔.๒.๑ ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์ และครูผู้สอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดอำนาจเจริญ ประจำปี ๒๕๕๙ จำนวน ๖๑ ศูนย์ รวมทั้งสิ้นจำนวน ๔๕๙ รูป / คน จำแนกตามตัวแปรที่ศึกษา^๗ ดังนี้

๑) ตำแหน่ง

๑.๑ ผู้อำนวยการศูนย์	จำนวน ๖๑ รูป/คน
๑.๑ ครูผู้สอน	จำนวน ๓๙๘ รูป/คน

๒) ระดับการศึกษา

๒.๑ ต่ำกว่าปริญญาตรี	จำนวน ๒๒๑ รูป/คน
๒.๒ ปริญญาตรีขึ้นไป	จำนวน ๒๓๘ รูป/คน

๓) ประสบการณ์การทำงาน

๓.๑ ระยะไม่เกิน ๕ ปี	จำนวน ๙๕ รูป/คน
๓.๒ ระยะ ๖ – ๑๐ ปี	จำนวน ๒๒๙ รูป/คน
๓.๓ ระยะ ๑๑ ปีขึ้นไป	จำนวน ๑๓๕ รูป/คน

๑.๔.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์ และครูผู้สอน ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน ๒๔๙ รูป/คน โดยกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างของประชากร โดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan 1970)^๘ แล้วทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามตำแหน่งหน้าที่ และนำไปเทียบสัดส่วนจากประชากรตามระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ได้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มย่อย โดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก จำแนกตามตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้

๑) ตำแหน่ง

๑.๑ ผู้อำนวยการศูนย์	จำนวน ๕๓ รูป/คน
๑.๒ ครูผู้สอน	จำนวน ๑๙๖ รูป/คน

๒) ระดับการศึกษา

๒.๑ ต่ำกว่าปริญญาตรี	จำนวน ๑๒๔ รูป/คน
๒.๒ ปริญญาตรีขึ้นไป	จำนวน ๑๒๕ รูป/คน

^๗ สํารวย พูลเพิ่ม นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ, สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอำนาจเจริญ, แบบรายงาน ศพอ.๔ สถิติข้อมูลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดอำนาจเจริญ ประจำปี๒๕๕๙, (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอำนาจเจริญ, ๒๕๖๐), (เอกสารอัดสำเนา).

^๘ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan 1970), อ้างในบุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สุวีริยาสาส์น จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๔๓.

๓) ประสพการณ์การทำงาน

๓.๑ ระยะไม่เกิน ๕ ปี	จำนวน ๕๔ รูป/คน
๓.๒ ระยะ ๖ - ๑๐ ปี	จำนวน ๑๒๓ รูป/คน
๓.๓ ระยะ ๑๑ ปีขึ้นไป	จำนวน ๗๒ รูป/คน

๑.๔.๒.๓ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์จำนวน ๕ รูป และครูผู้สอนจำนวน ๑๐ รูป/คน ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดอำนาจเจริญ รวมเป็นจำนวน ๑๕ รูป/คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แยกเป็น

๑) ตำแหน่ง

๑.๑ ผู้อำนวยการศูนย์	จำนวน ๕ รูป/คน
๑.๒ ครูผู้สอน	จำนวน ๑๐ รูป/คน

๒) ระดับการศึกษา

๒.๑ ต่ำกว่าปริญญาตรี	จำนวน ๕ รูป/คน
๒.๒ ปริญญาตรีขึ้นไป	จำนวน ๑๐ รูป/คน

๓) ประสพการณ์การทำงาน

๓.๑ ระยะไม่เกิน ๕ ปี	จำนวน ๔ รูป/คน
๓.๒ ระยะ ๖ - ๑๐ ปี	จำนวน ๕ รูป/คน
๓.๓ ระยะ ๑๑ ปีขึ้นไป	จำนวน ๖ รูป/คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑.๔.๓.๑ ตัวแปรต้น ได้แก่ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสพการณ์การทำงาน ซึ่งจำแนกได้ ดังนี้

๑) ตำแหน่ง

๑.๑ ผู้อำนวยการศูนย์
๑.๒ ครูผู้สอน

๒) ระดับการศึกษา

๒.๑ ต่ำกว่าปริญญาตรี
๒.๒ ปริญญาตรีขึ้นไป

๓) ประสพการณ์การทำงาน

๓.๑ ระยะไม่เกิน ๕ ปี
๓.๒ ระยะ ๖ - ๑๐ ปี
๓.๓ ระยะ ๑๑ ปีขึ้นไป

๑.๔.๓.๒ ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอำนาจเจริญ ซึ่งประกอบด้วย หลักการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ๔ ด้าน ดังนี้ ๑) ด้านนโยบายและแผนงานการบริหารจัดการ ๒) ด้านวิชาการ ๓) ด้านบุคลากร ๔) ด้านการเงิน โดยนำหลักอิทธิบาท ๔ มาใช้ในการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สังกัดสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอำนาจเจริญ ในพระไตรปิฎกมาบูรณาการใช้ในการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ประกอบด้วย ๔ ด้าน^๙ คือ

- (๑) ประสิทธิภาพด้านการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตามหลักฉันทะ
- (๒) ประสิทธิภาพด้านการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตามหลักวิริยะ
- (๓) ประสิทธิภาพด้านการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตามหลักจิตตะ
- (๔) ประสิทธิภาพด้านการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตามหลัก

วิมังสา

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตจังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน ๖๑ ศูนย์

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ตั้งแต่เดือน มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ถึง เดือน มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑ รวมเป็นระยะเวลา ๑๒ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ บุคลากรที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอำนาจเจริญ แตกต่างกัน

๑.๕.๒ บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอำนาจเจริญ แตกต่างกัน

๑.๕.๓ บุคลากรที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดอำนาจเจริญ แตกต่างกัน

^๙ อภ.วิ.๓๕/๕๐๕/๒๕๖๒.

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้ความหมายของข้อความที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นที่เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดความหมายของศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

๑.๖.๑ ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถของบุคคลหรือองค์การในการบรรลุเป้าหมาย ความสำเร็จของการดำเนินงานในกิจกรรมนั้นๆ ให้เป็นไปด้วยดี ตามแผนงาน โครงการ และเป้าหมาย ภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเกิดความพึงพอใจของบุคลากรภายในองค์การ ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดนโยบายและเป้าหมายไว้ทั้งที่เป็นเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยได้รับความร่วมมือร่วมใจของทุกคนในองค์การ ผลสัมฤทธิ์ที่ได้รับถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยนำเข้า (Inputs) กระบวนการดำเนินงาน (Process) และนำไปสู่ผลลัพธ์ (Outcomes) ของการดำเนินงานที่พึงพอใจของทุกฝ่ายภายในองค์การ

๑.๖.๒ การบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หมายถึง กระบวนการการบูรณาการงานในพื้นที่ ให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นชุมชนคุณธรรม พลัง บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) โดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้มีประสิทธิภาพและครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ เพื่อเป็นแหล่งส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและเป็นแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา สำหรับเด็ก เยาวชน และประชาชน ดังนั้นศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในวันนี้จึงมีคุณค่าต่อการพัฒนาสังคม

๑.๖.๓ ประสิทธิภาพการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ หมายถึง ผลสำเร็จที่เกิดจากกระบวนการดำเนินงานตามหลักฉันทะ ซึ่งประกอบด้วย ความพอใจ รักใคร่ ความมีใจรักในการทำงาน ความดูแลเอาใจใส่ต่อการทำงาน ตลอดจนการติดตามและพอใจในสิ่งนั้นด้วยใจรักย่อมเป็นผลดีต่อการทำงานให้หน่วยงานและองค์กรเกิดผลสำเร็จ ซึ่งหมายความว่ารวมถึงความมุ่งมั่น ความพากเพียรพยายามในการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อให้การดำเนินงานได้บรรลุผลสำเร็จมีประสิทธิภาพประกอบด้วย ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายและแผนงานการบริหารจัดการ ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร และด้านการเงิน แบ่งเป็นดังนี้

๑.๖.๓.๑ ประสิทธิภาพการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ตามหลักฉันทะ หมายถึง ผลสำเร็จที่เกิดจากกระบวนการดำเนินงานตามหลักฉันทะ ด้วยความยินดีพอใจ ความมีใจรักในการทำงาน และตั้งใจมุ่งมั่น เพื่อให้การดำเนินงานได้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ประกอบด้วยการทำงานทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายและแผนงานการบริหารจัดการ ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร และด้านการเงิน

๑.๖.๓.๒ ประสิทธิภาพการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ตามหลักวิริยะ หมายถึง ผลสำเร็จที่เกิดจากกระบวนการดำเนินงานตามหลักวิริยะ ด้วยความมุ่งมั่น ความเพียร

พยายาม ความขยัน อดทน ใจสู้ ความบากบั่น พัฒนาตนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การทำงาน บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ประกอบด้วยการทำงานทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายและแผนงาน การบริหารจัดการ ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร และด้านการเงิน

๑.๖.๓.๓ ประสิทธิภาพการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ตามหลัก จิตตะ หมายถึง ผลสำเร็จที่เกิดจากกระบวนการดำเนินงานตามหลักจิตตะ ด้วยความเอาใจใส่ ความดูแล ตรวจสอบ ติดตาม ส่งเสริม และสนับสนุนเพื่อให้การทำงานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้จนนำไปสู่การมีประสิทธิภาพประกอบด้วยการทำงานทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายและแผนงาน การบริหารจัดการ ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร และด้านการเงิน

๑.๖.๓.๔ ประสิทธิภาพการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ตามหลัก วิมังสา หมายถึง ผลสำเร็จที่เกิดจากกระบวนการดำเนินงานตามหลักวิมังสา ด้วยความไตร่ตรองในการกระทำ การใช้ปัญญาสอดส่อง ตรวจสอบ มีความรอบรู้อย่างรอบคอบฉลาดในการใช้ปัญญา มีการตรวจสอบ สรุปผล และประเมินผลเพื่อให้การทำงานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ประกอบด้วยการทำงานทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายและแผนการบริหารจัดการ ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร และด้านการเงิน

๑.๖.๔. บุคลากร หมายถึง ผู้อำนวยการศูนย์ ครูผู้สอน คณะกรรมการบริหารศูนย์ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอำนาจเจริญ

๑.๖.๕ ตำแหน่ง หมายถึง หน้าที่การงานที่กำหนดขึ้นตามขั้นตอนในการปฏิบัติงาน ตามหน้าที่ของผู้บริหารศูนย์และครูผู้สอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดอำนาจเจริญ แบ่งเป็น

๑.๖.๕.๑ ผู้อำนวยการศูนย์ หมายถึง ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอำนาจเจริญ ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารจัดการและอำนวยการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๑.๖.๕.๒ ครูผู้สอน หมายถึง ผู้ทำหน้าที่ครู หรืออาจารย์ เป็นผู้มีบุคลิกภาพดี ยิ้มแย้มแจ่มใส มีความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียนและผู้ปกครอง ที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดอำนาจเจริญ และพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๑.๖.๖ ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาของบุคลากรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดอำนาจเจริญ อันได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์ ครูผู้สอน แบ่งเป็น

๑.๖.๖.๑ ต่ำกว่าปริญญาตรี หมายถึง ระดับความรู้ที่ต่ำกว่าขั้นของปริญญาตรี ลงมา เช่น วุฒิมัธยมศึกษาในระดับ ปวช. ปวส. พ.ม. การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย และการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในแผนกนักธรรม (น.ธ.ตรี, น.ธ.โท, น.ธ.เอก) การศึกษาแผนกบาลี (ป.ธ.๑-๒ ถึง ป.ธ.๘)

๑.๖.๖.๒ ปริญญาตรีขึ้นไป หมายถึง ระดับการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรี ปริญญาโท และประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง รวมไปจนถึงปริญญาเอกหรือเทียบเท่า

๑.๖.๗ ประสบการณ์การทำงาน หมายถึง การกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการศูนย์และครูผู้สอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดอำนาจเจริญ แบ่งเป็น

๑.๖.๗.๑ ระยะไม่เกิน ๕ ปี หมายถึง การกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการศูนย์และครูผู้สอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดอำนาจเจริญ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบันรวมเวลาไม่เกิน ๕ ปี

๑.๖.๗.๒ ระยะ ๖ – ๑๐ ปี หมายถึง การกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการศูนย์และครูผู้สอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดอำนาจเจริญ ซึ่งอยู่ระหว่าง ๖ – ๑๐ ปี

๑.๖.๗.๓ ระยะ ๑๑ ปีขึ้นไป หมายถึง การกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติงานของผู้อำนวยการศูนย์และครูผู้สอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดอำนาจเจริญ ตั้งแต่ ๑๑ ปีขึ้นไป

๑.๖.๘ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หมายถึง หน่วยเผยแพร่ศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาที่วัด มูลนิธิสมาคม สถานศึกษา หรือหน่วยงานของรัฐ ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งให้การศึกษา อบรม ปลุกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน มีชื่อย่อว่า “ศพอ.” จัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรมเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ควบคู่กับมีคุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

๑.๖.๙ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอำนาจเจริญ (AMNATCHAROEN CULTURAL OFFICE) หมายถึง ส่วนราชการระดับหน่วยงาน สังกัดกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม มีหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับวัฒนธรรม ภาษา ศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณีอื่น ๆ โดยการทำนุบำรุงส่งเสริมและให้ความอุปถัมภ์คุ้มครองกิจการพระพุทธศาสนา ตลอดจนส่งเสริมพัฒนาความรู้คู่คุณธรรม จริยธรรม ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ ส่งเสริมความเข้าใจอันดี และสร้างความสมานฉันท์สามัคคีของคนไทย รวมทั้งดำเนินการเพื่อให้คนไทยนำหลักธรรมของศาสนาไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เป็นคนดี เป็นหน่วยงานหลักในการสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ปลุกฝังค่านิยมอันดีงามบนพื้นฐานคุณธรรม นำสังคมอยู่เย็นเป็นสุข บริหารจัดการองค์ความรู้และมรดกศิลปวัฒนธรรมให้เกิดประโยชน์แก่สังคมไทยและสังคมโลก

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๗.๑ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้ทราบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอำนาจเจริญ สำหรับนำไปพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยงานให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๑.๗.๒ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอำนาจเจริญ ได้ทราบผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอำนาจเจริญ สำหรับ บุคลากรใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศนำไปพัฒนาตนเอง และบุคลากรที่เกี่ยวข้องนำไปพัฒนาการปฏิบัติงานให้เกิดผลดียิ่งขึ้น ตามความคิดเห็นของผู้อำนวยการศูนย์และครูผู้สอนที่มีปัจจัยแตกต่างกัน

๑.๗.๓ ผู้บริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้ทราบถึงแนวทางในการส่งเสริม และการแก้ไขปัญหาการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สำหรับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ นำไปพัฒนาการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้น